

POZNÁMKA EDITORA

Skripta Sociologické texty I jsou písemnou podobou přednášek, které autoři přednesli v prvním semestru nově koncipovaného inovačního studia sociologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. I když výběr témat a způsob jejich výkladu odpovídá především potřebám tohoto typu studia, autoři předpokládají, že skripta mohou pomoci všem studentům sociologie i dalším zájemcům o obor, který se bez ohledu na reálný vědecký přínos a dobová oslavování i zavrhování stal neodmyslitelným atributem kultury moderní západní společnosti.

Je evidentní, že učebnic obecné sociologie, v jejímž rámci lze uvažovat i dějiny sociologie a sociologickou metodologii, je na českém knižním trhu stále nedostatek. Snad není příliš neskromným přáním autorů přispět k zaplnění řídce popsaného prostoru mezi pracemi typu „úvodů do sociologie“ a speciálními sociologickými monografiemi.

Autoři textů si jsou vědomi omezení a nedostatků které nebylo možno při jejich dopracování zcela odstranit. Skripta mají vzhledem k výše naznačené genezi charakter sborníku, s čímž souvisejí i jisté tematické duplicity a rozdíly mezi autory interpretaci některých pojmů a otázek. Tato skutečnost může být dokladem multiparadigmatičnosti sociologie, ale také může na čtenáře, který chce v oboru získat základní orientaci, působit rušivě. Tematické okruhy, prezentované v jednotlivých kapitolách, nemohou pochopitelně obrážet všechny frekventované problémy a otázky, které se objevují v diskursu soudobých sociologických teoretiků. Cílem autorů bylo zachytit především to, co je živé (bez ohledu na datum vzniku a ideologickou provenienci), co může promlouvat i k naší současnosti. Je nyní na čtenáři, aby posoudil, zda a do jaké míry se to podařilo.

Název skript - Sociologické texty I - dává tušit záměr vydat další díl. Je tomu tak. Pokud se tato skripta setkají se zájmem čtenářů, budou autoři usilovat o vydání (dnes již v podstatě připraveného) druhého dílu. V něm „sestupujeme“ z roviny obecně sociologických problémů do roviny sociologie aplikované s důrazem na otázky na pomezí sociologie a ekonomie (management, marketing, reklama, public relations apod.), sociologie a politologie (problém demokracie a mas, nacionalismu apod.), ale i sociologie a filozofie (modernizace společnosti, společenská změna apod.). Autoři i editor budou proto vděční za veškeré připomínky k předložené práci, které budou moci využít při přípravě avizovaného druhého dílu.

A. Kabátek

K LOGICE DĚJIN SOCIOLOGIE

Jan Sedláček

1. Vznik sociologie a její vnitřní diferenciacce

Dějiny sociologie jsou sociologickou disciplínou, která se zabývá genezí a vývojem sociologické teorie a metodologie, sociologických výzkumů i sociologických institucí. Mezi klíčové otázky dějin sociologie patří:

1. otázky podmínek a doby vzniku sociologie,
2. otázky klasifikace jejího vývoje,
3. otázky principů, na nichž je pěstování dějin sociologie založeno,
4. otázky smyslu a významu jejich studia pro současnou sociologii.

Řešení všech těchto otázek do značné míry závisí na tom, z jakých aktuálních sociologických teoretických a metodologických pozic se k nim přistupuje. Vzhledem k tomu, že tyto pozice jsou v rámci současné světové sociologie značně diferencované a v určitých případech dokonce protikladné, nejsou ani odpovědi na výše uvedené otázky jednotné.

Při hledání odpovědi na otázku vzniku sociologie se snažíme zjistit, kdy se sociologie jako samostatná disciplína disponující vlastním specifickým předmětem, metodami, teoriemi, pojmovým aparátem a institucemi konstituuje, případně také kdy se ve společenském životě prakticky uplatňuje. Někteří historikové sociologie shledávají zárodky sociologického myšlení již v předpísemných společnostech a ve starověkých civilizacích. Jiní nacházejí tyto zárodky v novověku, zejména v teoriích přirozeného práva, společenské smlouvy, v dalších osvícenských teoriích apod. Sociologové přistupující k řešení této otázky na základě principů historismu a uvědomující si úzkou souvislost společenských koncepcí se společenskými podmínkami života lidí dospěli k názoru, že vznik sociologie jako samostatné disciplíny je spjat se situací, která se v nejvyspělejších evropských zemích vytvořila na přelomu 18. a 19. století v souvislosti s vítězstvím a vlivem buržoazních revolucí, zejména Velké francouzské revoluce, a v souvislosti s definitivním vítězstvím kapitalistických výrobních vztahů.